ДЕРЖАВНА ПІДСУМКОВА АТЕСТАЦІЯ

Олександр Авраменко

ГР 3563340

УКРАЇНСЬКА МОВА

ЗБІРНИК ДИКТАНТІВ

9 клас

alldz.net

2017

70 ДИКТАНТІВ

ВСТУП

Методика проведення диктанту

Методика проведення диктанту є традиційною.

Вид роботи й назву тексту потрібно записати на дошці. Спочатку вчитель читає весь текст, після чого не дає ніяких пояснень щодо його змісту, правописних особливостей і тлумачення значень використаних у ньому слів (з огляду на те, що тексти адаптовано для навчальних потреб, у них майже відсутня так звана авторська пунктуація, немає діалектизмів, застарілих слів, складної зі значеннєвого погляду, а тому малозрозумілої для учнів лексики тощо). Учитель може давати тільки коментарі формального характеру, як-от: розміщення заголовка, запис автора чи джерела тексту та ін. (хоча записувати автора тексту немає необхідності й робити це не обов'язково). Як виняток учитель може пояснити написання слова в тому разі, коли контекст не до кінця з'ясовує його написання (наприклад, Українське радіо в тексті № 69 «Українському радіо — 90 років!»).

Після прочитання всього тексту вчитель читає перше речення повністю, а учні тільки уважно слухають його. Далі це саме речення диктується для запису частинами, причому кожна частина, як правило, читається тільки один раз (частиною в цьому випадку треба вважати словосполучення з двох–п'яти слів або частину складного речення приблизно з тією ж кількістю слів). Учитель може повторно прочитати частину речення, якщо вона велика за обсягом, у ній змінено нормативний порядок слів або під дією певних зовнішніх чинників учні недочули якогось слова або словосполучення. Після того як учні запишуть усе речення, його треба прочитати повністю повторно, щоб вони мали змогу перевірити записане.

У такий спосіб диктується кожне речення тексту. Учитель обов'язково вказує місце поділу тексту на абзаци. Після запису всього тексту він читає його ще раз від початку до кінця, роблячи паузи між реченнями, дещо триваліші від звичайних, і надаючи змогу учням ретельно перевірити написане й усунути можливі помилки. Текст треба диктувати виразно, відповідно до норм літературної мови,

з правильним наголошуванням слів та інтонуванням звукового потоку, у такому темпі, щоб учні встигали вільно його записувати.

Після повторного читання всього тексту учні здають диктанти вчителеві. Часу для додаткової перевірки надавати не потрібно: сумніви щодо правописного оформлення роботи учні повинні вирішувати в процесі написання.

Обсяг текстів для диктанту та час написання роботи

Обсяг текстів для контрольних диктантів чітко визначено чинною програмою з української мови: у 9 класі це має бути текст на 140–160 слів (на перший показник треба орієнтуватися на початку навчального року, на другий — наприкінці). Для написання контрольного диктанту відводиться 30–35 хвилин.

Для написання тренувальних і контрольних диктантів учитель може скоротити текст на 10–15 слів, але без шкоди його змістовій єдності.

Нормативи оцінювання диктанту

Під час написання диктанту учням не дозволяється використовувати допоміжні джерела (довідники, словники й іншу літературу та технічні засоби).

Бали	Кількість помилок
1	15–16 і більше
2	13–14
3	11–12
4	9–10
5	7–8
6	5–6
7	4
8	3
9	1+1 (негруба) – 2
10	1
11	1 (негруба)
12	–

alib.net

ПОДОРОЖІ УКРАЇНОЮ

Київ

1. Найглибший рекорд Києва

Станція метро «Арсенальна» може похвалитися титулом найглибшої у світі. Береги Дніпра в цьому місці настільки високі, що інженерам довелося сягнути позначки в рекордні сто п'ять метрів, так що мандрівка ескалаторами займає близько п'яти хвилин. Утім, уражає тут навіть не так глибина, як інженерна винахідливість. Що робити, якщо таких довгих ескалаторів просто не існує? Кияни довго думали й нарешті запропонували, здавалося б, нереальний план: розбити спуск на дві частини, а між ними побудувати проміжний вестибюль.

Але тоді постала ще одна проблема: як між двома виритими котлованами розмістити будівельників, які б зводили цей вестибюль. І знову з'явилося революційне рішення. А якщо збудувати вестибюль на поверхні, а потім спустити його на потрібну глибину? Такого у світі раніше ще ніхто не робив.

Коли кияни побачили гігантське залізобетонне кільце вагою понад три тисячі тонн, жартівливо назвали його величезною склянкою. От тільки команді фізиків, хіміків і геодезистів було не до жартів. Для надійності вони провели спеціальне заморожування ґрунту, довкола конструкції вирили сотні міні-свердловин і залили в них хлорид кальцію. І вже в листопаді 1960 року кияни вперше випробували найглибшу станцію у світі.

176 слів *А. Акуленко*

Вінницька область

2. Музей Миколи Пирогова

Національний музей-садиба Миколи Пирогова розташований у південно-західній частині міста Вінниці. Саме тут, у мальовничій садибі Вишня, протягом останніх двадцяти років жив і працював видатний учений, геніальний хірург, анатом, творець во-

єнно-польової хірургії, засновник Товариства Червоного Хреста, прекрасний педагог і громадський діяч Микола Пирогов.

Метою діяльності музею є збереження особливого культурного середовища, яке було за життя вченого. Тут збереглися будинок, у якому жив Пирогов, і музей-аптека з інтер'єрами приймальні й операційної цього відомого на весь світ науковця. Неподалік — церква-некрополь, вона стоїть посеред парку, у якому й досі ростуть дерева, ним посаджені.

Саме тут, у садибі, видатний лікар проводив складні на той час операції, що мали прекрасні результати. Відвідувачі музею мають унікальну можливість ознайомитися з медичними інструментами, які використовували в практиці тодішні лікарі, переглянути старовинні друковані видання, відчути дух й атмосферу минулої епохи.

Микола Пирогов першим у світі здійснив розподіл поранених і хворих залежно від важкості й місця поранення, створив транспортні відділення, застосував ефірний наркоз і нерухому гіпсову пов'язку. Заслуги науковця високо оцінені медиками всього світу, його відкриття застосовують у сучасній лікувальній справі.

170 слів *За П. Гуньком*

Волинська область

3. Окраса Волині

Шацькі озера — окраса Волині. Майже три десятки великих, середніх і зовсім малих озер розкинулися на просторах краю, заховавшись в обрамлення лісів.

Мешканці Шацька, якщо мають бажання поплавати, вибирають чистоту Світязя. Коли треба послухати тишу, шачани їдуть до Карасинця, а щоб помилуватися красою й поплавати, то вибирають Люцимер. Я вибираю Люцимер не лише за те, що водойма розташована за кілька метрів від мого будинку, а й за величне водне плесо, за відсутність у воді ям і безпечний відпочинок для дітей. А ще я люблю це озеро за те, що мало не з рук можна погодувати лебедів з лебедятами, відчути на нозі дотик рибок, що гуля-

gdz.net

ють зграйками по мілководдю, поспостерігати на заболоченому березі за бобром чи ондатрою.

Лісисто-болотяні береги Люцимера чергуються з піщаними, очеретяні зарості все більше наступають на водну гладь. Саме́ озеро є німим свідком історії Шацька — старого, тихого, з давнім городищем на березі, горою, на якій стояв палац, з багатющим рослинним і тваринним світом.

154 слова *За М. Цюп'ях*

Дніпропетровська область

4. Заповідна Царичанщина

Коли стоїш над урочищем Лелія, неподалік райцентру Царичанки, перехоплює дух. Трьохсотлітні оборонні вали, споруджені ще запорозькими козаками на перепону нападникам, поросли степовими травами й перетворилися на мальовничі кручі. Унизу розкинувся дубовий гай. Місцеві жителі кажуть, що ця місцина багата на рослини, які занесені до Червоної книги.

Під самим райцентром, посеред степу, є дивовижна гора Калитва. Кажуть, то скупчення породи, принесеної сюди здалеку потужним льодовиком мільйони років тому. Ентузіасти засадили гору гектарами акації, перетворивши пам'ятку природи на пам'ятник людському завзяттю.

А поблизу села Гупалівки, на берегах річечки Заплавки, розкинувся заповідний парк, один із найбільших в Україні.

Ще одна заповідна територія Царичанщини створена не природою, а людьми. Це береги штучного водного каналу, який через забруднення тепер перетворено на рекреаційну зону. Місцеві ентузіасти зарибнили канал. Мальки риби, випущені у воду, уже повиїдали бруд і водорості в майже п'ятдесятикілометровій зоні. Вода знову чиста, приваблює відпочивальників і рибалок.

На Царичанщині мріють про створення великого національного ландшафтного парку вздовж Орелі — річки, яка колись уважалася найчистішою в Європі.

161 слово *За Ю. Рацибарською*

alldz.net

Донецька область

5. Святогір'я

Святогір'я — популярне місце відпочинку жителів Донбасу, геть не типове для степового ландшафту Східної України. Це справді чудовий природний парк, що протягнувся вздовж лівого берега річки Сіверський Донець, виступаючи лісовим масивом і на правому боці водойми.

Природний фонд парку унікальний: понад дев'ятсот різновидів рослин, з-поміж яких сорок вісім занесено до Червоної книги України. Тут, наприклад, і досі ростуть крейдяні сосни, що збереглися ще з дольодовикового періоду. Подорож білою крейдяною стежкою серед цих хвойних велетів переносить мандрівника, особливо юного, на сторінки якогось фантастичного роману.

Нині найбільшою проблемою парку є наплив туристів-«дикунів». Екологи радо б поспілкувалися з усіма гостями, аби провести для них інструктаж, але це практично не реально. «Ми всіх приїжджих охопити не можемо, — говорить заступник директора Національного природного парку "Святі гори" Павлина Журова й додає: — Щороку в нас буває понад півмільйона людей».

Дивишся в далечінь і не бачиш кінця-краю лісам і стрічці Сіверського Дінця. З одного боку — озеро Банне та частина крейдяних гір, а з іншого — лавра. П'ять бань Свято-Успенської церкви прозирають крізь берези й тополі, а над ними, на білій кручі, злітає давня Свято-Микільська церква.

175 слів *За Т. Марченком*

Житомирська область

6. Божий слід

Урочище Камінне Село, що на Житомирщині, — унікальна пам'ятка геології. В'їжджаючи на його територію, ми побачили самотню альтанку, від якої вже йшли пішки. За кілька хвилин перед нами постала дивовижна картина з розкиданими по всьому

Підручник

лісу величезними опуклими валунами, укритими мохом. Пейзаж воістину неймовірний! Ніколи не думала, що каміння може бути таким гарним. Ми ввійшли в те прадавнє село й ніби загубилися від цілого світу з його цивілізацією.

Тутешній ліс уражає ще й надзвичайною тишею: ні шуму тобі, ні звуку, окрім пташиного співу. Земля вкрита минулорічним дубовим листям. Складається враження, що на неї віками не ступала нога людини. Посеред лісу раптом з'являються десятки величезних кам'яних брил заввишки з будинок. На найбільшому камені видно великий слід. За повір'ям, він дає паломникам здоров'я й здійснює бажання.

Легенда розповідає, що колись давно в село прийшов бідний чоловік і попросив у заможного господаря хліба. Той відмахнувся, що йому ніколи, і продовжив робити свою справу. Чоловік відійшов від села, озирнувся на нього — і все в селі закам'яніло. Кажуть, то був Господь. А на камені, у тому місці, де Бог відпочивав, залишився слід.

176 слів *За В. Кириловець*

Закарпатська область

7. Перлини Закарпаття

Закарпаття — унікальний куточок України, який має свою історичну й природну цінність.

Цей край славиться чудовими краєвидами: кришталево чистими річками й озерами, лісами, величними гірськими хребтами, цілющими джерелами. Крім того, закарпатці мають свою цікаву історію й багатовікові традиції, сформовані під впливом різних культур.

Найбільшим скарбом Карпат є дивовижне озеро Синевир, вода в якому настільки прозора, що можна побачити дно й мешканців водойми. У цьому озері розводять форель, виловлювати яку суворо заборонено. Поруч — Синевирський парк, який має унікальну флору й фауну.

Одним із чудес Закарпаття вважають долину нарцисів. Під час цвітіння ця долина вкривається білим покривалом на декілька

gdz.net

кілометрів. Аби туристам було легше знайти це диво, біля нього спорудили пам'ятник нарцису.

Відвідавши місто Ужгород, ви зможете побачити найдовшу липову алею, посаджену понад сто років тому. Завдяки різним сортам цвітіння липи триває протягом місяця. Окрім того, в Ужгороді є багато дерев сакури, у період цвітіння якої місто перетворюється на маленьку Японію.

А ще на Закарпатті збереглося багато величних будівель. Палац Шенборнів найромантичніша з-поміж них, адже нагадує казкове королівство посеред прадавнього лісу в оточенні гір.

171 слово *А. Акуленко*

Запорізька область

8. Запорізький дуб

Славетному Запорізькому дубу понад сімсот років, хоча науковці стверджують, що йому цілком може бути на одне-два століття більше.

Усі, хто хоч коли-небудь бував біля цього дуба, передусім відзначають його параметри: стовбур можуть охопити шість дорослих осіб, а висота дерева сягає тридцяти шести метрів. У 1990 році дуб майже повністю засох, життєздатною залишилася тільки одна гілка. Фахівці нарікають на надто високий рівень ґрунтових вод і блискавку, яка влучила в дерево. Тому науковці встановили металеві щогли, що підтримують сухі гілки; зміцнили ґрунт, який почав просідати; деревину дуба систематично обробляють консервантами.

Існує чимало легенд, пов'язаних із Запорізьким дубом. Кажуть, що сам Богдан Хмельницький відпочивав у його тіні, а кошовий отаман Запорозької Січі Іван Сірко з козаками під цим дубом написали листа турецькому султанові. Ходить також легенда, ніби Тарас Шевченко читав свою поему «Катерина» під Запорізьким дубом. Під час Другої світової війни Адольф Гітлер хотів розпиляти славетне дерево й вивезти до Німеччини як трофей і символ перемоги, проте дуб, як і наш народ, вистояв.

160 слів *А. Штаненко*

alldz.net

Івано-Франківська область

9. Мальовнича Івано-Франківщина

Ласкаво просимо на Івано-Франківщину — край смерекових лісів, дзвінкоголосих гірських потоків і мальовничих масивів Чорногори. Навряд чи хтось може залишитися байдужим, побувавши на загадкових гірських озерах Несамовите, Бребенескул і Марічейка й піднявшись на Говерлу — найвищу гору України.

Зимові та літні місяці здавна вважаються найкращою порою відпочинку в карпатському селі. Уявіть собі дерев'яні теплі будинки, мальовничі краєвиди засніжених гір, катання на лижах і санках, гостинність — ось неповний перелік утішніх принад. Місцеві жителі зберегли свої стародавні звичаї, культуру, їхня громада століттями розвивалася без значних зв'язків з іншими цивілізаціями — так утворилися унікальні для Європи традиції і звичаї гуцулів, лемків і бойків.

У Коломиї, центрі Гуцульщини, відвідайте Національний музей народного мистецтва. У ньому є чим захоплюватися, адже цей край здавна славиться народними промислами: килимарством, вишивкою, різьбярством і ткацтвом. І як тут не згадати Музей «Писанка», у колекції якого понад шість тисяч писанок із різних куточків України та світу. Частиною цього музею є пам'ятник писанці, висота якого сягає понад тринадцять метрів. Саме цей пам'ятник є найбільшою писанкою у світі.

163 слова *О. Авраменко*

Київська область

10. Дендропарк «Олександрія»

Дендрологічний парк розташований у місті Білій Церкві, що на Київщині. Його було закладено наприкінці вісімнадцятого століття графом Ксаверієм Браницьким і названо на честь дружини Олександри. Нині «Олександрія» — найбільший та найстаріший дендропарк України.

Автор генерального плану парку, відомий французький архітектор-паркобудівник Мюффо, запропонував модний на той час

англійський, або ландшафтний, стиль, який припав до душі замовниці. На території «Олександрії» було споруджено літню резиденцію Браницьких, Царський павільйон, у якому жили гості — члени царської сім'ї. Також парк прикрашають з тих часів колонада «Луна», павільйон «Ротонда», китайська альтанка, бронзові й мармурові скульптури, вази, декоративні композиції з великих брил і штучних земляних підвищень.

До середини дев'ятнадцятого століття «Олександрія» перетворилася на один із найпрекрасніших парків країни. З Північної Америки та Західної Європи сюди завозили рідкісні рослини, у глибоких балках було споруджено каскади ставків, наповнених джерельною водою, водоспади та фонтани. І досі тут ростуть ровесники парку: дуб звичайний та червоний, тюльпанове дерево, модрина польська та європейська.

Можна багато розповідати про розмаїття архітектурних пам'яток і скульптур «Олександрії», про неповторність і красу її ландшафтів, однак краще сюди приїхати й побачити це диво власними очима.

174 слова *За Р. Маленковим*

Кіровоградська область

11. Перлини степового краю

Хутір Надія зачаївся серед безкраїх степів Кіровоградщини. Він належав батьку славетного драматурга Івана Карпенка-Карого.

Усе почалося далекого 1871 року, коли митець поселився на батьківському хуторі. Важко повірити, що на місці цього чарівного парку тоді була тільки хата та чумацька криниця. Натхненно працюючи над драматичними творами, Іван Карпович з великим завзяттям господарював: усе впорядковував, перебудовував, озеленював та уквітчував. За переказами, верби навколо ставка посаджені ним власноруч.

Справжня окраса хутора — столітні могутні дуби, що вражають своєю кремезністю та міццю. Іван Карпович переймався ідеєю посадити дубову алею, а щоб було це не лише його справою, про-

gdz.net

понував кожному своєму гостю посадити дерево. Свого часу тут посадили по дубку Михайло Старицький, Марко Кропивницький, Максим Рильський та багато інших. Тепер ця прекрасна тіниста алея з дев'яноста дубів — нагадування про тих, хто бував у цьому благодатному місці.

Шумлять столітні дуби, тихо шепоче очерет навколо рукотворного ставка, дзюркоче джерельце кришталевої води. Завжди відчинені ворота садиби Івана Карпенка-Карого запрошують відвідати музей, пройтися отими стежками, які були протоптані серед цілющих і духмяних трав, погомоніти з єдиними свідками понад сторічної історії перлини степового краю — дубами.

174 слова *За О. Олексенко*

АР Крим

12. Мармурова печера

Мармурова печера — окраса Кримського півострова. Знайти її можна на плато гірського масиву Чатир-Даг. Вхід до неї на висоті дев'ятисот двадцяти метрів над рівнем моря. Довжина обладнаних екскурсійних маршрутів становить півтора кілометра, температура повітря в печері — дев'ять градусів тепла. Тут можна насолодитися прослуховуванням класичної музики, яка в унікальній акустиці Мармурової печери має особливе звучання.

Відвідувачів печери зустрічають величезні зали з чудернацькими формами натічних утворень, рідкісними видами кристалів. Перша галерея прикрашена сталактитами, сталагмітами та натічними драпіровками. Екскурсійна доріжка огинає химерні творіння сталагмітів, що своїми контурами нагадують казкових героїв. У наступній галереї можна побачити ажурні ванночки й кам'яні водоспади. Головна галерея — одна з найбільших обладнаних печер Європи: її довжина становить сто метрів, а висота — двадцять вісім.

Нижня галерея печери — природний мінералогічний музей. Тут проводять екзотичні спелеотури, для яких відвідувачам

alldz.net

видають ліхтарі й спеціальний одяг. Стежка між кам'яними брилами занурюється у вузькі щілини, веде вниз до зали, де на стелі кам'яні візерунки нагадують троянди.

Унікальність Мармурової печери принесла їй світову популярність. За оцінкою відомих спелеологів, вона належить до п'ятірки найкрасивіших обладнаних печер планети.

169 слів *За А. Гуляком*

Луганська область

13. Кам'яні баби

Луганський парк-музей половецьких баб — одна з найбільших в Україні колекцій кам'яних статуй одинадцятого–дванадцятого століть. Експозиція розташована на території парку Луганського національного університету.

У колекції представлено сімдесят скульптур заввишки від одного до чотирьох метрів, що зображають воїнів або жінок. Ставили їх на поховальних курганах давні кочові народи: скіфи, половці й інші.

Вивчення стародавніх статуй дало історикам інформацію про те, який вигляд мали давні народи, як вони одягалися, якими були їхні зачіски. На чоловічих скульптурах основною частиною одягу є каптан із вишивками на рукавах, до нього прикріплені шкіряні ремені для різних потреб, зокрема й для носіння зброї. Цікаво, що чоловіки носили сережки — отже, металеві предмети у вухах сучасних молодих людей ніяка не новація, а добре забута чоловіча прикраса. На жіночих статуях — складний головний убір, сережки, намисто й інші предмети жіночого туалету. Для кам'яних баб властиве положення рук, складених на животі.

Історики вважають, що половці, які жили в донецьких степах в одинадцятому–тринадцятому століттях, були практично знищені татарами за часів Золотої Орди.

Нині кам'яні баби залишаються єдиним свідченням перебування цього народу в степах Південної України.

173 слова *С. Півторак*

alldz.net

Львівська область

14. Легенди оперного театру

Львів'янам ніколи не набридає повторювати, що їхньому головному театру немає рівних не тільки в Україні, а й у всьому світі. Як і будь-який мистецький шедевр, Львівська опера має свої легенди.

Перша легенда виникла відразу ж після смерті головного архітектора Горголевського. Розповідають, нібито він наклав на себе руки через те, що підземні води річки Полтви, які протікали під театром, підтопили будівлю, унаслідок чого вона почала руйнуватися. Насправді ж під час будівництва театру для річки проклали обвідний канал, а будівничий помер зовсім з іншої причини. Однак львів'яни не забувають, що під бруківкою проспекту Свободи течуть води неспокійної річки.

Легенда, пов'язана з чудовою завісою «Парнас», розповідає про те, що після завершення будівництва театру закінчилися кошти, тому замовники поїхали до Італії, де мешкав автор Семирадський, з порожніми руками. Коли митець дізнався, що за роботу йому не заплатять, він відмовився віддавати завісу, вишиту золотом. Львів'яни приходили кілька разів до майстерні й, захоплюючись шедевром, не могли відірвати від нього очей. Це розчулило автора — і він подарував свою роботу Львівській опері.

164 слова *За С. Гужвою*

Миколаївська область

15. Кінбурнська коса

Одне з природних див України — Кінбурнська коса, що на Миколаївщині. Таку незвичну назву коса дістала зовсім не випадково. Слово «кінбурн» перекладається як волосяний мис. Коса справді місцями настільки тонка, що сягає лише одного метра завширшки.

Над головою літають великі відгодовані пелікани. Вони з'явилися тут, коли риби на Дунаї значно поменшало. Зараз їхня популяція в цьому краї налічує близько двох тисяч.

Прямо з-під коліс виринає лисичка й ховається у високих травах, потім тікають фазани з виводком, почувши не звичний для цих країв гул автомобіля. Різко зупиняємося. «Мабуть, знову якась тварина пробігає», — промайнула думка. Виявляється, це ми гадюку пропускаємо, поки вона через дорогу переповзе.

До речі, на сусідньому острові Тендра водяться здичавілі мустанги, але останнім часом дошкуляти мешканцям коси почали вовки. Вони прийшли сюди років п'ятнадцять тому. У першій зграї було дев'ять особин, згодом популяція зросла до дванадцяти. Вовки суттєво шкодять господарству, але нападів на людей поки що не було.

Нині в трьох селах Кінбурнської коси мешкає близько восьмисот осіб — півострів поступово заселяється людьми.

162 слова *За А. Ященко*

Одеська область

16. Українська Венеція

Не дороги й автомобілі, а канали й човни — це звична картина для містечка Вилкове, яке туристи з любов'ю називають українською Венецією. Сорок п'ять відсотків території містечка становить вода, а довжина каналів сягає майже ста кілометрів. У Вилковому сімдесят два острови й п'ять тисяч човнів.

У вісімнадцятому столітті, коли було засноване Вилкове, тут були звичайнісінькі плавні посеред дельти Дунаю. Кожен із численних острівців доводилося формувати вручну, нагрібаючи мул і викопуючи канали.

Цікавим є той факт, що на вісім тисяч жителів міста припадає п'ять тисяч човнів. Кожен із них на вагу золота, адже перевозити ними доводиться не тільки людей, а й меблі, урожай і навіть корів. Як і для предків, головним скарбом для місцевих залишається риба. Найпопулярнішим уважається оселедець, з якого, окрім звичних для нас страв, готують навіть рублені котлети й борщ. Кажуть, ніби оселедець і забезпечує довголіття місцевих жителів.

gdz.net

Саме біля Вилкового найбільша річка Європи впадає в Чорне море. Тут рай для птахів, адже в дельті гніздяться пелікани, лебеді, чаплі та знамениті орлани-білохвости. Хіба не диво?

165 слів *О. Авраменко*

Полтавська область

17. Полтавська галушка

На Соборній площі, напроти садиби Івана Котляревського, у 2006 році встановлено унікальний, єдиний у світі пам'ятник полтавській галушці. Авторами масивної споруди з каменю є народний художник України Анатолій Чорнолюков і скульптор Микола Цись.

Пам'ятник символізує достаток і добробут української родини. Він являє собою гігантську глибоку тарілку, по вінця наповнену апетитними галушками, що так і просяться до рота. Поряд із тарілкою на українському рушнику лежить і ложка. Здається, що сам Іван Котляревський поглядає у віконце свого будинку й теж радіє увічненню в камені унікальної української страви, яку він оспівав у своїй безсмертній «Енеїді».

У Полтаві проводиться щорічне свято галушки, де всі охочі можуть продегустувати дванадцять видів українського кулінарного шедевра, який став візитною карткою міста. Якщо ваше прізвище Галушко, то всі наїдки на цьому фестивалі будуть для вас безкоштовними.

Біля пам'ятника люблять фотографуватися молодята, програмуючи своє сімейне життя на достаток. Крім того, з галушками, увіченими в камені, пов'язане й таке повір'я: хто з молодих ухопиться за ложку першим, той і буде в родині головним.

162 слова *За М. Ганжою*

Зразок

Рівненська область

18. Острог

Незважаючи на те що місту понад дев'ятсот років, головні події, які назавжди закарбувалися золотими літерами в історії України, відбувалися кілька століть тому. Вони пов'язані з династією князів Острозьких, завдяки яким Острог на якийсь час став центром культури й освіти всієї країни. Цей факт підтверджують і багато архітектурних пам'яток, які дійшли до нашого часу.

Архітектурною домінантою міста є замок князів Острозьких, а точніше те, що від нього залишилося. Твердиня збудована на невисокому пагорбі й займає невелику овальну ділянку. Нині вона казково виринає з пишних верб, які ростуть навколо.

Особливе місце з-поміж давніх споруд посідає Луцька надбрамна башта, яка протягом багатьох років була важливим захисним пунктом із заходу, з боку Луцька. Нині в приміщенні башти працює музей, у якому зберігаються давні унікальні книги, виготовлені в Острозі.

Ведучи розмову про місто, не можна не згадати про його символ — Острозьку академію. Це перший вищий навчальний заклад у всій Східній Європі. Разом із відкриттям академії князь Острозький заснував першу в Україні друкарню. Саме тут вийшов у світ перший український підручник «Буквар», надрукований Іваном Федоровим.

169 слів *За М. Мельниченко*

Сумська область

19. Яблуневе диво Сумщини

У місті Кролевці, що на Сумщині, росте яблуня-колонія. Чому так називають це дерево? Чому саме до нього виявляють інтерес не тільки українці, а й гості з-за кордону?

Цій яблуні двісті двадцять років, вона має сім стовбурів і десятки вкорінених гілок. Коли стовбур відмирає, його віти опус-

каються та приростають до землі. Раз на рік плодоносить ліва половина дерева, а наступного року — права.

1959 року, коли неподалік яблуні будували школу, знайшли надмогильну плиту князя Мещерського й перенесли під дерево. Через покручені стовбури місцеві називають яблуню кученою, уважаючи, що дерево сумує за князем, тому й гнеться до плити.

Думали, що колонія випромінює негатив, але біоенергетики довели, що її енергія омолоджує людей. Після цього місцеві жителі влаштували паломництво до дерева: кожний хотів поласувати молодильними плодами. «Наукового пояснення феномену яблуні-колонії немає, — стверджує директор станції юннатів Юрій Корбан і додає: — Багато років ентузіасти намагаються виростити яблуню з пагонів і насіння колонії, але виростають звичайні дерева».

З 1998 року яблуню-колонію охороняє закон, адже це диво Указом Президента України внесено до пам'яток природи загальнодержавного значення.

167 слів *За Г. Гнипом*

Тернопільська область

20. Тернопільський став

Візитною карткою Тернополя є величезне рукотворне озеро в самому центрі міста. Це мальовниче місце оточене парками з усіх боків.

Тернопільський став був створений ще в шістнадцятому столітті на болотах річки Серет майже в той же час, що й саме місто. Його творцем був Ян Тарнавський — коронний гетьман Тернопільського замку. Озеро було сполучною ланкою для оборонних споруд, зведених для захисту від турецько-татарських набігів. Водойма знала часи занепаду й у роки Другої світової війни була повністю знищена. У п'ятдесятих роках минулого століття почалося масштабне відновлення ставу, його площа становила близько трьохсот гектарів. Тернопільським став почали називати з 1991 року, після проголошення незалежності України.

gdz.net

У шістдесятих роках на штучному озері спорудили острів закоханих, який нині вважається одним із найромантичніших місць в Україні. Дістатися до острова можна мостиком, а взимку, коли став покривається товстим шаром льоду, до нього можна дійти пішки. На озері курсують два пасажирські теплоходи, які катають тернополян і гостей міста, доки сонце не заховається за небокрай.

У кінці червня тут зацвітає водяна лілія. Нерідко можна натрапити на диких качок і річкових чайок. Тут водяться коропи, щуки й соми. Водолази розповідають, що довжина сомів сягає двох метрів.

185 слів *За О. Гнатенком*

Харківська область

21. Сковородинівка

Чому село, яке колись іменували Пан-Іванівкою, тепер називається Сковородинівкою, ви, напевно, уже здогадалися. Так, у цьому селі якийсь час жив Григорій Сковорода, саме тут і покоїться його прах.

Сюди його запросив поміщик Андрій Ковалевський. Тут були всі умови для філософської роботи й відпочинку: гостьова кімната, де можна було усамітнитися й почитати, і мальовничі краєвиди, що нагадували філософу про місця, де він народився й виріс. Тут і могила Григорія Сковороди, на якій викарбувані його ж слова: «Світ ловив мене, та не спіймав».

У наш час могилу перенесли на невелику відстань, а в будинку, де жив Сковорода, зробили музей. Тут зберігаються речі, які йому належали. Особливо запам'яталися два дерев'яні посохи, які філософ виготовив і оздобив власноруч. На одному вирізьблений кріт, що символізує праведний шлях. Справді, хоча кріт і сліпий, він управно знаходить собі дорогу. Біля дому-музею — сад із семисотлітнім дубом, під яким багато часу проводив митець, а неподалік — ставок із кумедною назвою Панські Штани.

Online

Сковородинівка — це те місце, де цікаво можна провести вихідний день. У травні тут відбувся фестиваль «De libertate», на липень заплановано свято Івана Купала, а восени тут достигають яблука.

180 слів *За А. Смолієм*

Херсонська область

22. «Асканія-Нова»

У біосферному заповіднику «Асканія-Нова», що на Херсонщині, навесні розпочинається туристичний сезон. Тисячі туристів їдуть сюди, щоб на власні очі побачити багатовіковий цілинний степ і рідкісних тварин.

Дендропарк майже на двісті гектарів рукотворний. Понад сто двадцять п'ять років тому його заклали серед голого степу. Скептики не вірили, але оазис прижився. Нині унікальні рослини вражають туристів і надихають учених.

Тут є заповідна цілина — степ, якого не торкався плуг. Він простягнувся більше як на десять тисяч гектарів. У заповідному асканійському степу мешкають більше тисячі членистоногих, сім видів земноводних і плазунів, вісімнадцять видів ссавців. У різні пори року сюди прилітає понад двісті сімдесят видів птахів, з яких сто сім залишаються на гніздування.

У заповіднику можна побачити багато унікальних тварин, зокрема й коней Пржевальського. Між іншим, у світі цих копитних залишилося трохи менше двох тисяч. «Це унікальний табун, представники якого походять від перших тварин, завезених ще в 1899 році», — розповів директор біосферного заповідника «Асканія-Нова» Віктор Гавриленко.

Кілька років тому ця заповідна зона ввійшла до сотні найунікальніших куточків України й потрапила до півфіналу, змагаючись за місце серед семи чудес нашої країни.

175 слів *З проекту «Гордість України», канал 24*

Хмельницька область

23. Середньовічна перлина

Кам'янець-Подільський — місто, що зберегло дух середньовіччя. Його унікальність полягає в гармонійному поєднанні ландшафту й містобудівної структури старовинного міста, де військові інженери створили фортифікаційну систему, якій немає аналогів у Європі.

Нині чимало туристів захоплюються вдалим поєднанням міцних оборонних мурів міста, за́мку й високих стрімких скель річки Смотрич.

До складу фортеці входять одинадцять башт, кожна з яких має свою назву й історію. Найвища башта названа Папською, тому що вона була збудована на кошти, надіслані Папою Римським Юлієм II. Ще її називають Кармелюковою, бо в ній тричі був ув'язнений український народний герой Устим Кармелюк. У Чорній башті є видовбана в скелі криниця завглибшки 40 метрів.

У підземеллях фортифікаційного комплексу відкрито експозиції, що відтворюють сторінки його історії. У західному бастіоні реконструйовано панораму оборони замку 1672 року від турецької навали. У східному бастіоні розміщено експозицію, присвячену історії легкої метальної зброї на Поділлі, де відвідувач може постріляти з арбалета, відчувши себе середньовічним воїном. А ще ви можете тут поїздити верхи на конях і власноруч викарбувати пам'ятну монету. Усі, хто відвідує визначні місця Кам'янця-Подільського, переживають неповторне відчуття подорожі в часі.

173 слова *За В. Онушком*

Черкаська область

24. Буцький каньйон

Якщо ви мрієте побачити каньйон, то не обов'язково їхати за кордон, адже Україна дуже багата на природні дива. Зробіть собі подарунок, улаштувавши тур вихідного дня в Буки, що на Черкащині.

Тисячі років води річки Гірський Тікич точили граніти, доки не утворили мальовничий Буцький каньйон із крутими схилами. Цікаво, що навколо — рівнинна місцевість, а посеред неї — урвище грандіозних скель, які заввишки сягають двадцяти п'яти метрів. На початку каньйону стоїть старий млин дев'ятнадцятого століття, а далі — водоспад Вир, котрий обов'язково вас зачарує. Тут свіже повітря, мальовнича природа й цікаві геологічні утворення.

Ще декілька років тому ніхто не знав про Буки, проте сьогодні на крутих схилах каньйону можна зустріти туристів із фотоапаратами. Якщо ж ви бажаєте насолоджуватися красою каньйону кілька днів, то можете зупинитися тут у наметах, адже природа наче подумала про туристів. Майже біля самої річки в кінці каньйону ви знайдете галявину — ідеальне місце для наметового містечка. У Гірському Тікичі, звичайно ж, можна купатися.

Буки — чудове місце для сімейного відпочинку на свіжому повітрі.

161 слово *К. Гіржевою*

Чернігівська область

25. Старий Чернігів

Відвідавши три десятки країн, я зовсім мало знав про Україну, тож почав більше досліджувати рідні терени. Чому б не почати з Чернігова? Сів на поїзд до Києва, звідти маршруткою доїхав до давнього, увінчаного золотими й зеленими банями міста.

Про те, що Чернігів — північноукраїнське місто, свідчать віконниці — своєрідні дверцята, якими прикривають вікна. У нас, на Львівщині, навряд чи знайдеш на вікнах такі стулки. Віконниці ви можете побачити на будинках багатьох маленьких вуличок міста в межах старих районів. Хіба це не чудово?

Мені як любителю архітектури запав у душу комплекс дитинця — найдавнішої частини міста. Поряд — вал, який слугує основним місцем для прогулянок городян. Уздовж бульвару стоять старовинні гармати, котрі обороняли тутешню фортецю, але жодного разу так і не вистрелили. Звичайно ж, не можна

gdz.net

пропустити візитівку міста — Свято-Троїцький собор, заради якого багато людей приїжджають сюди з усіх усюд. Ця визначна архітектурна пам'ятка доби Гетьманщини, увінчана сімома бароковими банями, уражає своєю величністю й урочистістю.

Знаю, що до цього міста я ще повернуся, але далі моя подорож пролягатиме містами й селами Чернігівщини, де всім заправляє річка Десна.

172 слова *За О. Зубом*

Чернівецька область

26. Хотинська фортеця

Це місце було настільки бажаним, що претендентів на володіння Хотинською фортецею ніколи не бракувало. Той, хто володів містом, контролював також єдину дорогу, що виходила з вікових лісів берегом струмка до переправи на Дністрі, са́ме біля підніжжя скелі, на якій височіла, змінюючи з часом свою архітектуру та конструкцію, твердиня.

Найдавніша фортеця, відома сучасним науковцям, побудована в сьомому–восьмому століттях, її незначні рештки виявлено під час розкопок. На жаль, визначити час будівництва дерев'яної фортеці, а отже, і міста Хотина не вдалося, бо будівництво кам'яного замку зруйнувало найдавніші культурні нашарування.

Суворий і грізний вигляд мають оборонні стіни фортеці. Зовні їх прикрашають викладені з червоної цегли чотири смуги, кожна з яких складається з кількох квадратів, уписаних один в один. Найбільша башта прямокутна, у ній — три яруси бійниць для важкої артилерії. Над фортечними стінами височать ще чотири башти.

Нині на території Хотинської фортеці створено Державний історико-архітектурний заповідник, проведено численні реконструкції битв, тут організовують фестивалі та знімають історичні фільми. Згадаймо хоча б такі відомі кінострічки, як «Захар Беркут», «Д'Артаньян і три мушкетери», «Тарас Бульба», і ще понад сорок фільмів.

173 слова *За Б. Савчуком*

ГОРДІСТЬ УКРАЇНИ

27. Незвичайна Катерина Білокур

Зайвий раз зазначу: Катерина Білокур була незвичайною, не від світу цього жінкою.

У її, здавалося б, буденному безбарвному житті натрапляємо на вчинки й помисли, у яких багато таємничого. Тому й біографія її інтригує не так фактажем, як загадковим способом життя, мисленням, баченням і сприйняттям світу.

Отак ніколи в житті не чувши голосу вчителя в школі, не пройшовши ніякого вишколу під опікою педагогів з живопису, вона завдяки волячій упертості та фанатичній цілеспрямованості самостійно опанувала буквар, навчилася писати й малювати.

Малювання стало альфою й омегою її життя. Аби його упокорити, пробувала вступити до художнього училища, потім — до театрального технікуму, але її не прийняли. Катерина не мала атестата про середню освіту.

Якось до неї посватався такий красень із сусіднього села Журавки, що відмовити йому не стало сили. Коли ж він мав ось-ось зайти до хати, її осяяла думка поїхати на могилу Тараса Шевченка попитати ради-розради. І, похапцем зібравшись, поїхала до Канева. На таке зважитися могла лише вона, Катерина Білокур! Отак і звікувала самотою. Її ж дітьми стали квіти.

165 слів *За М. Кагарлицьким*

28. Художниця з народу

Катерина Білокур усвідомлювала, що малює незвичайні картини, але допомоги годі було від когось чекати. Мати кляла, що соромить її перед людьми, заміж не виходить. І, доведена до відчаю, у листопаді 1934 року вона надумала втопитися в річці, що протікала в кінці городу. На щастя, не втопилася, але та пригода коштувала їй надто дорого: Катерина застудила ноги, унаслідок чого до кінця своїх днів ходила з ціпком.

alldz.net

Важко передбачити, як склалася б доля Білокур, аби її не осяяло пісенне провидіння. Гостюючи у двоюрідної сестри, вона почула по радіо пісню «Чи я в лузі не калина була?», яку майстерно виконувала Оксана Петрусенко. Розчулена, вона написала співачці сповненого розпачу листа про свою недолю, уклавши до конверта намальовану калину.

І хоча на конверті не було точної адреси, проте лист дійшов до артистки, адже ім'я співачки було тоді вельми гучним. Уражена, Оксана Петрусенко не могла обійти увагою драму талановитої художниці, тож посприяла, аби на неї звернули увагу. А вже в другій половині 1940 року в Полтаві було влаштовано першу персональну виставку Катерини Білокур. Про художницю із села Богданівки заговорив увесь світ.

175 слів *За М. Кагарлицьким*

29. Хто ж винайшов кінематограф?

Відомо, що брати Люм'єри — винахідники кінематографа. Їхніх заслуг ми не будемо применшувати, проте мусимо знати ще й ім'я Йосипа Тимченка, який винайшов кіно раніше від відомих французів.

Восени 1893 року в Одесі, у готелі «Франція», що на розі Дерибасівської та Колодязного провулку, відбулася безпрецедентна подія. Йосип Тимченко, харків'янин за походженням, улаштував публічну демонстрацію фільмів «Вершник» і «Метальник списа», знятих кінескопом на іподромі.

У ті часи слова «кіно» не існувало, тож місцева газета «Одеський листок» захоплено писала про відкриття художньої виставки «живих» фотографій, які приводить у дію електрична машина. Цією машиною якраз і був перший кінескоп. Це сталося за два роки до появи кінематографа в Західній Європі, коли наприкінці 1895 року французи Луї та Опост Люм'єри в Парижі влаштували для містян кіносеанс із п'яти короткометражок.

Перших глядачів дивувало, по-перше, наскільки геніально простим був пристрій, а по-друге, що Тимченко не мав жодної спеціальної освіти. Він, син кріпака, навчався лише в механічних майстернях Харківського університету.

alldz.net

На жаль, історія з кінескопом так нічим і не закінчилася. Винахідникові подякували, але апарат не запатентували.

168 слів *З проекту «Гордість України», канал 24*

30. Талановитий одесит

У свої п'ятнадцять років одесит Валентин Глушко вже листувався із засновником теоретичної космонавтики Ціолковським, а в шістнадцять написав книжку, де чітко описав способи колонізації Марса й Венери.

Здавалося б, фантастика, але юнак розумів: щоб дістатися до омріяних планет, потрібні всього-на-всього надпотужні двигуни. Вирішення цієї проблеми він узяв на себе, і вже перше дітище, двигун на рідкому паливі, міг підняти сто сімдесят п'ять кілограмів.

Молодого інженера швидко помітили й поставили в тандем із Сергієм Корольовим. Ця українська пара науковців була мозком усієї космічної галузі Радянського Союзу: виходець із Житомира проектував ракети, а Глушко — двигуни для них.

1945 року одесита відправили в окуповану Німеччину подивитися на трофейні ракети ворога. Глушко був приголомшений: німці на декілька років випередили українські розробки. Повернувшись додому, він пообіцяв собі за всяку ціну перевершити ворога.

Через кілька років саме двигуни Глушка доставили на Місяць та Венеру дослідницькі станції. Що й казати, навіть Гагарін і перша орбітальна станція теж вийшли в космос завдяки одеситу.

Останнє його творіння — велетенська ракета-носій «Енергія», що вивела в космос орбітальний літак «Буран» — аналог американського шатла.

171 слово *З проекту «Гордість України», канал 24*

31. Перший електричний трамвай

Саме Федорові Піроцькому, фізикові з Полтавщини, уперше спало на думку по дротах підвести електрику до рейок, на яких стояв трамвай, щоб звідти вона надходила до двигуна.

Це був 1880 рік. Для демонстрації винаходу Піроцький вибрав найважчий двох'ярусний вагон кінної залізниці на сорок пасажирів — і новинка спрацювала. Швидкість становила дванадцять кілометрів на годину. Городяни не вірили своїм очам, газети рясніли сенсаційними заголовками про чудо-транспорт. Здавалося б, нічого не могло стати на заваді технічному прогресу. Але ж ні, власники кінних трамваїв вирішили будь-як завадити новоспеченому конкурентові: надто багато грошей було вкладено в коней. Електричний трамвай тішив городян менше місяця.

Проте винаходом зацікавилися німецькі брати Сіменси — і вже за рік німецька фірма відкрила першу у світі електричну трамвайну лінію за проектом нашого винахідника. Наступні п'ять років Західна Європа всі трамвайні лінії будувала за принципом Піроцького.

До української столиці черга дійшла аж через одинадцять років, і це при тому, що для Києва електричний трамвай був украй необхідний. Дніпрові схили настільки круті, що з ними не могли впоратися парові трамваї, а про кінні годі й казати.

171 слово *З проекту «Гордість України», канал 24*

КРАСА ВРЯТУЄ СВІТ

32. Краса врятує світ

Її перемогу назвали перемогою правди, писали, що вона принесе мир в Україну й стане початком повернення Криму.

Джамала йшла до визнання своєї творчості тривалий час. До речі, у 2012 році співачка не пройшла навіть національного відбору на конкурс «Євробачення». Шукаючи себе, вона кілька разів радикально змінювала образ і музичний стиль. В останньому альбомі «Подих» Джамала відкрила особисті переживання про любов і розлучення. Так само в пісні «1944» вона відверто повідала про трагічну історію — примусове виселення кримських татар із рідної землі.

До конкурсу не вщухала дискусія про те, чи зрозуміють таку серйозну пісню. Її називали політичною й порівнювали із сучасними трагічними подіями в Криму.

shdz.net

Пісню Джамали зрозуміли. Вона привезла в Україну другу перемогу в «Євробаченні». Уже потім в одному інтерв'ю співачка сказала: «Багато кримчан пишуть, що своїм натхненним виступом я об'єднала людей різних, навіть протилежних політичних поглядів. Недарма кажуть, що краса врятує світ».

142 слова *За О. Марченком і Д. Куришком*

33. Як віталися наші предки?

Здавна в Європі, на відміну від емансипованої Америки, під час зустрічі на вулиці чоловік вітався першим. Зараз уже відійшов у минуле звичай цілувати жінкам руку, а в міжвоєнній Галичині такий поцілунок уважався свідченням поваги до жінки. Проте на вулиці не рекомендувалося цілувати панам руку, щоб, бува, не поставити їх у незручне становище, адже рукавичка може бути мокрою від снігу чи дощу або, боронь Боже, ненапарфумлена. А ось у бальній залі, театрі чи на вечірці цей звичай був обов'язковим. При цьому чоловікові потрібно було затямити, що для поцілунку він повинен схилитися до руки, а не підносити її до своїх уст.

Нині поширився новий спосіб вітання — поцілунки при зустрічі, хоча на початку минулого століття така поведінка вважалася б украй нетактовною.

Шляхетної поведінки дотримувалися й у себе вдома. У журналі «Нова хата» за лютий 1928 року читаємо: «Добра поведінка не повинна бути напоказ для чужих, як добра порцеляна, яку дістаємо з шафи лише тоді, коли приймаємо гостей. Чемність і добра поведінка — це річ, яка вшляхетнюється через тривалий і щоденний ужиток».

167 слів *За Н. Храбатином*

34. Яким має бути подарунок?

Сто років тому в Галичині існували свої правила вибору подарунків: він мав відповідати фінансовим можливостям дарувальника. Якщо не дуже заможна людина робить коштовний дар,

то це, найшвидше, викличе незручність у того, хто подарунок приймає. Подарунок треба цінувати не за матеріальну вартість, а за оригінальність і щирість.

Квіти завжди вважалися гарним подарунком. Чоловік, який часто буває в домі якогось подружжя, повинен при всякій нагоді передати пані скромну китицю квітів. Загалом, квіти та солодощі — це ті дві речі, які може дарувати чоловік знайомій жінці, з якою його не пов'язують ближчі стосунки.

А які ж дарунки мала робити жінка? Квіти можна було дарувати чоловікові тільки у двох випадках: або дуже старенькому, або хворому. Найкращим подарунком, зробленим жінкою, безумовно, уважалася книжка.

У жодному разі не рекомендувалося дарувати свою світлину. Фотографія — це частка нас самих, яка одного прекрасного дня може опинитися в кошику для сміття як непотрібний шматок паперу чи неприємний спомин.

Чи змінилися правила вибору подарунків за сто років? Якщо так, то не варто забувати й про старі поради, адже вони такі милі й шляхетні.

171 слово *За Н. Храбатином*

35. Я малюю на радість людям

Картини цієї художниці побували в Парижі, Монреалі й Празі. На одній із виставок Марії Примаченко побував Пабло Пікассо, після чого він, зачарований, зізнався, що це прекрасні роботи геніальної жінки.

Та всі ці визнання й компліменти десь там, далеко, а в її рідному селі Болотні, що за сімдесят кілометрів від Києва, Марія Примаченко була звичайною жінкою з непростою долею: чоловік загинув на війні, вона мати-одиначка. Через тяжку хворобу художниця ходила з милицями й незмінно носила довгу спідницю, щоб приховати ноги.

Але нарікати на долю не було часу. Якось до Марії приїхала делегація із Спілки художників України вручати чергову відзнаку й застала художницю на столі: вона білила стелю, спираючись однією рукою на милицю.

gdz.net

Односельці взагалі вважали творчість Марії дивною й не надто вірили в її талант. Переконали їх у популярності художниці не регулярні навідування режисера Параджанова, поетів Тичини та Бажана, а патефон і проведений у домівку Марії телефон.

Примаченко не любила малювати тварин реалістично. «Навіщо малювати їх такими, вони ж і так красиві, — якось пояснила художниця й додала: — Я малюю на радість людям».

171 слово

36. Чорнобривці

Давним-давно це було. Ще тоді, коли земля України не знала біди й злигоднів, коли її співучий народ мирно сіяв хліб і радо зустрічав кожного, хто приходив з добром. Цю родюча земля з луками зеленими, лісами багатими, ріками голубими й людьми сильними приваблювала чужинців із півночі. Вони несли горе та сльози, забираючи в полон найдорожче — хлопчиків, які мали вирости в них слухняними рабами.

У цей день до поселення підходили вороги. Матері, щоб не віддати дітей чужинцям, шукали рятунку в баби-ясновидиці, яка зналася на чарах. Принишкли й боязкі хлопчики тулилися до своєї матері Любави, що привела їх до ясновидиці. Сива бабуня мовила слова заклинання — і діти перетворилися на прекрасні кущисті квіти, які огорнули ноги Любави. Вони були чорнобривими й карооким, як хлопчаки.

— Залишайтеся коло матері, — мовила старенька.

Не знала бабуня, що це будуть її останні слова. Чужинські мечі порубали їх. Так і зосталися в Україні хата, мати й чорнобривці як одне ціле. Немає України без білої хати й чорнобривців, які милують материнське серце до сивих морозів.

164 слова *Народна легенда*

37. Маргаритки

Розповідають, ніби Пресвята Богородиця, бажаючи потішити маленького Ісуса й подарувати йому серед зими вінок живих

квітів, не знайшла жодної квітки на пригнічених холодом полях і вирішила зробити їх сама з шовку.

І ось з-поміж багатьох інших, зроблених нею, особливо сподобалися Ісусові-немовляті одні маленькі квіточки. То були маргаритки, виготовлені з жовтого шовку й грубих білих ниток.

Шиючи їх, Пресвята Богородиця не раз колола пальці голкою, і краплини крові подекуди забарвили ті нитки в червонуватий або рожевий колір. Ці квіти так сподобалися маленькому Ісусові, що він зберігав їх цілу зиму як коштовність, а коли настала весна, посадив їх у долині Назарету й почав поливати. І раптом штучні квіти ожили, пустили коріння й, розростаючись дедалі більше, переселяючись з однієї країни в іншу, поширилися по всій землі.

І тепер ці чарівні квіточки цвітуть від ранньої весни до глибокої осені, нагадуючи про те диво. І, мабуть, немає у світі країни, де не зустрінеш маргариток.

149 слів *Народна легенда*

МУДРІСТЬ НАРОДНА

38. Притча про сина

В одного чоловіка був маленький син. І як часто то буває з малими дітьми, так і він був дуже непосидючим, завдавав іншим шкоди й уважав це за розвагу. Сусіди часто скаржилися на те, що Петрусь знову зламав молоде деревце або кидав камінням у їхнього кота. Батько ж докладав багато зусиль, щоб відучити сина від цього, проте його намагання були марними. Одного разу він сказав: «Після кожного твого поганого вчинку я забиватиму в паркан цвяхи, а коли ти робитимеш добро, то вийматиму їх». Хлопчик усміхнувся й побіг далі бавитися з дітьми.

Минали роки — і кількість цвяхів у паркані збільшувалася.

Коли Петрусь підріс, зрозумів, що його пустощі завдають біль іншим людям, через це йому стало прикро й він почав робити якомога більше добрих справ.

На той час, як Петро закінчив університет і влаштувався на роботу, батько повиймав усі цвяхи. Він був радий, що син зміг

виправитися й вибрати добру дорогу у своєму житті, однак якось йому зауважив: «Цвяхів уже немає, але від них залишилися сліди, які ніколи не зможуть зникнути».

168 слів *Притча*

39. Чуже обличчя

Жив собі один чоловік. Щодня прокидаючись, він ішов до кімнати, у якій було безліч масок. Вони висіли на стінах, лежали розкидані на дивані, на туалетному столику, на підлозі й навіть на підвіконні. Маски були різні: глиняні, пластмасові, паперові, залізні й дерев'яні. Чоловік щоранку вибирав потрібний йому зліпок.

«Візьму оцю, — подумав, укотре простягаючи руки до глиняної личини, — вона найбільш правдива, бо натуральна».

Носив її цілий день, але глиняна маска була незручна, якась важка. Наступного ранку вибрав паперову — у ній чоловік почувався найзручніше, тільки на дощі вона дуже швидко розмокла. Потім зупинився на пластмасовій. Ця була легка, майже не відчутна на обличчі, і лише запах хімічної сполуки нагадував про себе.

Щоденні експерименти залишали негативний слід: синці, алергічні реакції, одні снадали, інші тиснули. Лицеві м'язи почали атрофуватися, і на душі було кепсько від того, що грав чужі ролі. Чоловік почав викидати по одному експонату зі своєї колекції — і з часом кімната спорожніла. Нарешті залишилася тільки та, у якій було найкомфортніше. І це було його власне обличчя.

163 слова *Притча*

40. Проповідь біля каміна

Один парафіянин, який раніше щонеділі брав участь у літургії, перестав ходити до церкви. Минав час, а чоловік до храму не з'являвся, тож священик вирішив навідатися до нього.

Коли він прийшов до оселі, то побачив, що двері в будинок чоловіка були відчинені. Колишній парафіянин сидів сам-одні-

сінький перед каміном. Побачивши священика, він кивнув йому головою й жестом запросив сісти. Зручно примостившись, священик розглядав полум'я, що гарно вигравало в каміні. Чоловіки мовчали, але за кілька хвилин отець зненацька підвівся, узяв щипці, схопив ними палахкотливу головешку й відклав її вбік, далі від вогню. Опісля він сів — і знову запанувала мовчанка.

Самотня головешка перестала палати й тільки ледве червоніла, а згодом зовсім охолола й почорніла. Священик знову встав, узяв щипці й поклав охололу головешку назад, у вогнище. За мить вона запалала так само, як і решта. Відклавши щипці, священик мовчки попрямував до виходу й почув, коли дійшов до порога, слова чоловіка: «Дякую за відвідини й проповідь. Цієї неділі я обов'язково прийду».

156 слів *Притча*

41. Робінзон

Єдиного пасажира, який вижив після корабельної аварії, викинуло на безлюдний острів. З уламків корабля, що прибилися до берега, він так-сяк збудував собі житло, заніс туди все, що викинуло море й могло стати йому в пригоді.

Він подякував Богові за свій порятунок.

Минуло багато днів, але поряд з островом не пропливало жодне судно. Щоранку він обходив острів, шукаючи їжу. Якось під час такої мандрівки спалахнула пожежа — і полум'я пожерло всі дерева навкруги. Житло чоловіка й усі його речі згоріли дочиста, тільки чорний дим підносився до неба.

Повернувшись і знайшовши згарище на місці житла, бідолашний заволав до неба. Він нарікав на те, як Бог міг з ним таке вчинити й за що! Чоловік зовсім занепав духом, але раптом почув незвичний шум і побачив корабель, що наближався до острова. У моряків він поцікавився, як вони його знайшли, а ті відповіли: «Ми помітили вогнище, яке ти розклав».

Навіть у тому, що по-особливому важке й болісне, треба вбачати надію. Чорний дим на попелищі житла може бути сигналом, на який відгукнеться спасіння.

166 слів *Притча*

42. Чашечка кави

Кілька випускників престижного навчального закладу, що досягли успіху й зробили виняткову кар'єру, прийшли в гості до свого старого професора. Під час візиту розмова зайшла про роботу: випускники скаржилися на численні труднощі й життєві проблеми.

Запропонувавши гостям каву, професор пішов на кухню й повернувся з кавником і тацею, на якій стояли всілякі чашечки: порцелянові, пластикові, скляні, металеві. Одні були прості, а інші — дорогі. Коли випускники порозбирали чашечки, професор звернув їхню увагу на те, що всі гарні посудини позабирали, а прості й дешеві залишилися. Старий чоловік пояснив, що бажати найкращого собі — це нормально, але саме в цьому причина їхніх проблем і стресів. «Горнятко не робить каву кращою, — мовив професор. — Насправді ви хотіли лише кави, а не чашечок, хоча свідомо вибирали найкращі з них, а тоді роздивлялися, кому яка перепала».

Який же висновок? Життя — це кава, а робота, гроші, становище в суспільстві — це чашечки. Посудина, яку ми маємо, не змінює якості нашого життя. Це лише знаряддя для підтримання змісту життя. Подеколи, зосереджуючись на самій чашечці, ми забуваємо натішитися смаком кави.

167 слів *Притча*

43. Гусениця

Прилипнувши до листка, гусениця зацікавлено спостерігала, як комахи стрибали, бігали наввипередки, літали, співали. Усе довкола перебувало в повсякчасному русі. І лише їй, нещасній, не перепало ані голосу, ані вміння літати й бігати. Ледве-ледве вона могла повзати. І поки гусениця незграбно перелазила з одного листка на інший, їй видавалося, що вона здійснює кругосвітню подорож.

І все ж вона не нарікала на долю й нікому не заздрила, адже усвідомлювала, що кожен має дбати про своє. От і їй, гусениці, належало навчитися ткати тонкі шовкові нитки, щоб звити собі з них міцну хатку-кокон.

— А далі що? — спитала вона, відрубана від решти світу у своєму сховку.

— На все свій час! — почула відповідь. — Озбройся терпінням, а потім побачиш!

Коли настала пора й вона очуняла, то вже не була колишньою незграбною гусеницею. Спритно вивільнившись із кокона, вона з подивом помітила, що в неї виросли легкі крильця, щедро розфарбовані яскравими барвами. Весело махнувши ними, вона спурхнула з листка й полетіла, розчинившись у блакитному мареві.

На все свій час, його не варто підганяти. Час потрібно використовувати мудро.

169 слів *Притча*

44. Поспішні висновки

З кожною зупинкою людей в автобусі більшало, а тепер уже і яблуку ніде було впасти. Молодик сидів, слухаючи музику й поглядаючи у вікно, коли раптом літня жінка поплескала його по плечу й сказала: «У ваші літа я поступалася місцем старшим, а ви...» Її підтримала інша жінка, а за дві-три хвилини на хлопця накинулися всі пасажири.

Юнак не витерпів такого тиску й сказав: «Добре, я встану, але хай сяде на моє місце тільки той, кому не буде соромно за свої слова».

Хлопець почав діставати щось з-під сидіння, і от з'явилася милиця, а потім друга, і він, спираючись, устав з місця.

Усі завмерли від здивування, а літня жінка, що так нервово весь час наступала йому на ноги, тепер зрозуміла, чому він на це не звертає уваги. До кінцевої зупинки ніхто не промовив і слова. Хлопець їхав, стоячи на милицях, і хоча було важко, він стояв. Йому давало силу те, що його місце залишалося порожнім усю дорогу.

Самовпевненість і поспішність висновків часто обертається для людини соромом. Будьмо толерантними й розсудливими.

167 слів *Притча*

alldz.net

КРАСА ПРИРОДИ

45. Маки

Як молоде зітхання землі, як рожевий подих ранку, стоять на тонких підсвічниках тремтячі маки.

Десь у зеленій гущі городу, або на окремій грядці, або попід смарагдовою латкою буряків маки попідставляли гарячим променям свої рум'яні чашечки, складені з пелюсток, ловлять їх, хочуть націдити по вінця. Але хитнеться одна пелюстка, гойднеться друга — і вже розтеклося, вилилося сонячне тепло, і вже знову треба стати непорушно, обережно підставити рум'яні чашечки й чекати сонячного тепла.

Підійдеш до маків, довго стоятимеш, здивований їхньою чистотою й непорочністю, милуватимешся з цнотливості їхнього блиску. Тоді уявиш своє дитинство великою квіткою маку, яка щойно-щойно визволяє свої пелюстки з тугого пуп'янка, нашорошує їх, розкріпачує й випростовує. Уявиш десь посеред городу в оточенні в'юнкої квасолі, що пнеться, зазираючи розквітлими оченятами прямісінько у твою душу. Уявиш десь на світанку, коли бентежне молоко туману тече без берегів, а у великій краплині роси, що зібралася за ніч між пелюстками, відбивається весь той щойно народжений світ, щойно народжений ранок, і тремтить у тій краплині його прохолода, і віддзеркалюється невидимий вітерець і ще щось таке, чому й слів не добереш.

173 слова *За Є. Гуцалом*

46. Дари літа

Усе потроху дозріває. Спочатку доводиться скуштувати ранньої редьки, потім — цибулі з олією.

Там, дивись, поміж гудинням закралися перші пуп'янки, затуливши сороміцькі місця свої жовтими плямками зів'ялого цвіту, а вже через кілька днів на місці пуп'янків знайдеш між листям дебеленькі огірки, пухирчасті, із закляклим сивим туманцем на боках. Вони ще зовсім ніжні, солодкуваті, звабливо

хрумтять на зубах. Після першого огірка щодня бігаєш на грядку, нишпориш, вишукуєш, а вони немов із землі лізуть, товстішають, уже й жовтизною котрийсь береться.

Помідори набрякають сонцем повільно, бо йому важкувато переборювати їхню зелену та тверду впертість. Проте і їх напоює своїм теплом, проте й вони м'якшають, займаються трохи вогнем з одного боку, потім пляма ширшає, вона вже заливає весь помідор. Він, охоплений пожежею, веселішає, усміхається все бадьоріше. А там уже зовсім палахкотить, сміється, регочеться, так йому добре на гарячій літній грядці. І під кожним кущем можеш натрапити на це соковите сонечко, зриваєш, розламуєш — і лежать на долоні дві іскристі грудочки снігу, тільки криваві, тільки натикані насінням.

160 слів *За Є. Гуцалом*

47. Зима на селі

Прокинешся одного ранку — надворі вже біло, і сніжок сіється й сіється. На стріхах — покривала, на городах — полотна, на кущах — шматки марлі. Усе, що недавно було таке заболочене й похмуре, раптом полегшало й повеселішало.

Добре пройтися по першому сніжку. Ген уже хтось на санях проїхав, протолочивши перший слід і присипавши його золотою соломою. Біля ставу на самісінькому вершечку калини зоріє кетяг, і горобині зчинили навколо нього писк, цвіріньокливу колотнечу. Зазирнеш в ополонку — і плесне тобі в лице чи то димок од води, чи то пара невистиглого ставу. І поля на тому березі білі, аж зливаються з молочним обрієм.

Увечері сніги синішають і синішають, поволі загусають сутінки над полями, поволі встоюються в селі, по садках, по городах. Міцнішає мороз, сніг іскристішає, од нього йде студений запах, а з-поміж тих студених пахощів ледь-ледь прокльовується забутий запах кропу. Бентежить спомин, зворушує, і вже вдихаєш повітря на повні груди.

А може, і не витає над зимовим городом запах кропу, а може, то тільки здається, бо дуже кортить його спіймати?

164 слова *За Є. Гуцалом*

Online

48. Зимова казка

Зимова казка. Ці слова, скільки доводилося чути й читати, прослизали у свідомості вичовганою красивістю. Спокійного ранку однієї грудневої неділі мені збагнулася, розкрилася чарівність їхнього змісту, коли з ночі довколишність постала м'яким білим шаром снігу, що плавно згладжував усі нерівності.

Міріади сніжинок тихо спускалися на білі шляхи, двори, покрівлі. Вони насідали на кожну штахетину, на кожну галузочку. Застиглими осінніми димами здавалися посивілі садки коло хат, що пишалися однаковими білими дахами, над якими неквапом куріли димарі — то господині гріли оселі, варили сніданки. З молочної пелени неба, що зливалася із засніженим селом, текла матова яснота, наливаючи кімнати й цілий світ видноторою зимового дня.

Дійсність справді скидалася на гарну світлу казку, де зима справляла свято першого снігу. Хотілося побігти на те велике святкування, зачерпнути руками свіжий сніг, однак шкода було дірявити кроками ту рівненьку незайману красу. І хотілося вічним хотінням, щоб над хатами підімався, ледь звиваючись убік, добрий димок, щоб дядько у валянках спокійно ніс воду по білій землі й щоб до кожних воріт була протоптана стежка.

163 слова *За В. Думанським*

49. Легенда про Прут і Говерлу

Якось хлопчина, якого звали Прут, запрацювавшись у горах допізна, вирішив заночувати прямо в лісі. Уві сні до нього прийшла вродлива дівчина й співала ніжних пісень. А як тільки Прут вирішив доторкнутися до неї, вона зникла й хлопець прокинувся.

Наступного вечора він знову вмостився на тому самому місці, під тією ж ялиною, але лише вдавав, що спить. Коли стемніло, Прут побачив, як з-під землі з'явилася прекрасна дівчина й наблизилася до нього. Коли вона підійшла, хлопець обійняв красуню й запитав:

— Як тебе звати?

— Говерла, — усміхнувшись, відповіла дівчина.

Вони полюбили одне одного. Дізнавшись про доньчине кохання, батько, цар гір, розізлився й прокляв її. Вразлива Говерла стрибнула вниз із височенної кручі, одразу ж здійнялася велика буря, яка руйнувала все на своєму шляху. А зранку, коли знову засяяло сонце, люди, на свій превеликий подив, побачили на місці долини величезну гору. Довго шукав Прут Говерлу... Одного дня він пішов на гору й не повернувся. Відтоді потекла вниз з гори річка, прокладаючи собі шлях між скелями. І прозвали люди річку Прутом, а гору — Говерлою.

167 слів *З народної творчості*

НАШІ БРАТИ МОЛОДШІ

50. Гуси в темній воді

У селі, у білому засніженому яру, тече річечка, через неї місток перекинуто. Криги коло нього немає, вода темніє свіжо й гостро, скипає горбиками поміж блискучого каміння, а трохи далі біліють гуси. Одна гуска стоїть у низенькому снігу, витягуючи довгу шию то в один бік, то в інший, а інші позаходили у воду, неквапно переступають з лапи на лапу, пильно вдивляються в дно. Ось одна спробувала дістати щось, а потім, вистромивши голову назад, і не обтрушується, наче й не обпекло її холодком.

Білі гуси стоять у темній воді, лагідністю віє від їхнього невеличкого табунця. І раптом одна задерла вгору червоного дзьоба, крикнула — і в її крику пролунала неясна тривога, почувся розпач, ніби птиця скаржилася. І зразу ж їй відповів увесь табун, відповів гамірно, дружно, і в їхньому ґелґанні була не тільки тривога, а бадьорість і радість торжества. Гуси збилися докупки, замахали крильми, повитягувавши білі шиї вгору, а потім одразу замовкли й розійшлися по темній воді.

Коли я дивився на гусей і слухав їхнє ґелґання, зненацька мені стало легше й вільніше на душі.

171 слово *За Є. Гуцалом*

51. Синиця

Падав легкий лапатий сніг, кружляв неквапливо, а потім небеса потемніли й усе довкола теж потемніло. Снігу насипало так багато, наче хтось надумав поховати глибоко під ним молодесеньку весну, що несміливо вступала у свої права.

Та скоро почало світлішати, сніг сипав не такий рясний. Поступово ясного неба більшало, повінню наростало світло, і з кожною миттю сніг здавався все біліший, поки нарешті заіскрилося сонце. Тоді сніг, непорочно-чистий, м'який, незаходжений, засвітився так різко, так святково, як, мабуть, ніколи ще не світився.

Ідучи вулицею, ще здалеку я почув радісний пташиний спів. На самому вершку тополькн сиділа синиця й так завзято щебетала! У її голосі чулася сила й, сказати б, віра. Мабуть, віра в те, що не страшні їй, малій синиці, погрози зими, бо вона вже чує весну, чує тепло. Мелодійний спів пташки був немов насичений світлом, воно пульсувало в її щебетанні, і можна було подумати, що то саме світло співає щасливим голосочком синиці.

Пройшло кілька людей мимо цієї озвученої тополькн, і кожне звернуло увагу на синицю. Я рушив далі своєю дорогою, а мені ще довго навздогін летіло її щебетання.

175 слів *За Є. Гуцалом*

52. Прилетіла ластівка

Милою квітневою порою, коли дерева добре не розвинулись, але вже позашпилялися в ясно-зелену вуаль і скрізь повно весняного сонця й гомону, почулося знайоме щебетання. Це ж ластівка прилетіла, тепло принесла!

На голос підводжу голову й бачу над собою маленьку гострокрилу пташку. Південний вітер здуває її далі на північ, відносить кудись убік, а вона поправляє крило й стає грудьми проти вітру та радісно щебече про те, що здолала далеку дорогу й повернулася додому, що в нашому хліві збереглося її гніздечко.

Радий, що знову кружлятимеш над нашим двором, і ми тепер не будемо зачиняти хліва, а залишатимемо двері відхиленими, щоб ти вільно шугала до свого гнізда, до своїх ластів'ят і досвітками вітала нас щебетанням, благословляючи на добрий труд.

А на схилі дня, коли заходить сонце й на село надходить вечір, а на людей утома, так гарно слухати величну симфонію літа, коли ластівки сідають на дроти, як ноти на нотоносці, і в садку гупають ранні яблука. Зміст цієї чарівної мелодії простий: доки птахи літають у небі, доти люди будуть на Землі.

168 слів *За В. Думанським*

53. Добре мені

Добре мені, що мій пес не прив'язаний. Мені легко від того, що моя любов і харч не прирікають його бути прикутим у тісному дворі й марити волею. Перед ним відчинені ворота та двері, однак він мене жодного разу не покинув, не зрадив. Навіть у виснажливих мандрівках, у спеку й негоду він невідступно стереже від нападників і самоти.

Добре мені, що в хаті не маю клітки з пташкою, котра нудилася б неволею за дрібку крихт із мого столу. Зате я радий, якщо до вікна прилітає синичка поклювати шматочок сала, нашпиленого на дротину. Поки вона ласує, мені здається, що синичка любить мене й ту любов розносить, розвеличує по навколишніх просторах.

І коли біля мене ласиться пес, і коли безбоязно прилітає синиця, я мимохіть починаю відчувати, що мої незримі зв'язки з ними надійніші, певніші, ніж ґрати, якими силоміць тримаємо коло серця тих милих створінь, котрих собі вподобали. Думаю, що сила заліза дуже послаблює сили душі, але достеменно я цього не знаю, бо мій пес не прив'язаний і клітки з пташкою не маю. Тому й добре мені.

173 слова *За В. Думанським*

54. Вірність лелек

На даху однієї німецької школи лелеки змостили гніздо. Згодом у ньому з'явилися лелеченята. Якось маленьке пташеня випало з гнізда й лежало нерухомо: воно дуже забилося. Потерпілого знайшов учитель і взяв його в хату, годував, піклувався про нього, аж доки воно видужало. Потім чоловік відніс

його на луку. Старі лелеки знайшли своє дитя й почали годувати. Коли в малого лелеки виросли й зміцніли крила, так що він зміг літати, батьки забрали його в гніздо. Щодня, як учитель виходив на луку пройтися, молодий лелека прилітав до нього й ходив поруч. Це було таке диво, що люди навіть приходили дивитися, як учитель із лелекою проходжується, а діти юрбою бігали навколо них. Птах нікого не боявся: з ним був приятель і оборонець.

Розповідають, що в Брюсселі один ткач знайшов малого лелеку, що випав із гнізда, і взяв до себе. Він панькався з ним, як із малою дитиною, бо жив собі сам-один, і лелека став йому за дитину. Уже лелека виріс, а добродія свого, старого ткача, не залишав. Вони дуже приятелювали.

166 слів *За Б. Грінченком*

55. Солов'їні співи

Тільки весна, тільки верби розпустилися — уже й тьохнуло. Десь з Африки чи, може, з Цейлону, здолавши безмірні відстані, летять сіренькі співаки до наших міст і сіл, щоб на ціле літо зробити осідок і вивести потомство. Прилітають солов'ї не всі відразу. Напровесні, надвечір, чуємо, як пробують голоси лише поодинокі солісти. Це прилетів господар, вона з'явиться пізніше. Як справжній лицар і глава сім'ї, він огляне свої володіння й, переконавшись, що все на місці, приготує гніздечко. Потім уже прибуває вона, пані солов'їха.

Верба з віттям — то її планета. Там панують її співи й любов. Спершу звідти долинає несміливий голосок, потім ураз заллється вільно, голосисто, а далі вся балка повниться, шаліє солов'ями. Звідусіль на всі лади змагаються, хто кого перевершить. Ось коли буде щебету, ляскання, тьохкання! Нічні поети наших левад і садів, як самовіддано віддаватимуться вони своїй творчості! П'янітиме ніч від солов'їного шалу, п'янітиме все, не знаючи сну, завмиратиме солодко не одна душа.

А наприкінці весни підуть вечірні концерти: то солов'їне подружжя навчатиме співу вже своїх малих.

163 слова *За О. Гончаром*

alldz.net

56. Собака Пірат

Проживав у нас довго собака Пірат. Це був великий на зріст, немолодий уже, поважний і серйозний пес із двома волохатими хвостами та двома парами очей, з яких верхня пара, коли придивитися ближче, виявлялася парою рудих плям на темному лобі.

Якось одного разу, загубившись у Борзні на ярмарку, де батько продавав дьоготь, Пірат щез. Пожаліли ми його, та на тому й скінчилося. Аж ось у неділю, тижнів через п'ять, якраз після обіду, коли ми сиділи всі коло хати, лузаючи насіння, дивимося — біжить Пірат, зморений, худючий. Уздрівши здалека весь наш рід і хату, він упав додолу й повз до нас кроків, може, сто на животі, перекидаючись на спину й голосно плачучи від повноти щастя.

— Це я, ваш Пірат, упізнаєте? — гавкав він крізь сльози. — О, який я щасливий, як тяжко було мені без вас!

Він так зворушив нас слізьми, що навіть батько, який ненавидів одвертість почуттів, і той мало не сплакнув. Отаке буває на світі! Простий собака, а так може зворушити чоловіка.

159 слів *За О. Довженком*

ЖИТТЯ — ШИРОКА НИВА

57. Аптека «Під чорним орлом»

Аптека-музей «Під чорним орлом», найдавніша з усіх фармацевтичних закладів Львова, свою історію веде з 1735 року.

У ній зібрано аптечний посуд і таблеткові машини різних століть, старовинні ваги, траворізки, середньовічні гербарії. Тут ви можете оглянути стародавні кам'яні ступки, у яких готували мазі або товкли висушені лікарські рослини. У музейних кімнатах можна побачити унікальне аптекарське обладнання різних епох: амфори чотирнадцятого століття для перевезення й зберігання рідин, колекцію дерев'яних і металевих аптекарських пресів, мензурки, колби, бутлі, оригінальні куби для дистиляції води, млинки для подрібнення та розтирання твердих препаратів, зразки цілющих рослин.

gdz.net

Трепет проймав мешканців середньовічного міста, коли вони переступали поріг цієї аптеки. Тут ніби витав дух здоров'я, довголіття й навіть безсмертя. Люди в це вірили, тож саме ця віра була своєрідними психологічними ліками від недуг. Серед ліків на прилавках можна було побачити екстракти, настоянки, еліксири, мазі та лікувальні вина власного виробництва. Тут збереглася навіть алхімічна лабораторія.

Окрім звичайних найсучасніших ліків, у львівській аптеці-музеї можна придбати залізне вино — фірмовий тонізуючий напій, який продається лише тут.

162 слова *За І. Чаленком*

58. Колись на селі

Восени та взимку женяться на селі. Той, на кого й не подумав би, що він кине своє парубкування, більше подібне до бурлакування, жениться й несподівано для всіх бере геть зовсім молоденьку дівчинку — тиху, неголосисту, гарних батьків. Дівчата ходять попід руки, у нових яскравих хустках, усі позабризкувані густим рум'янцем, дружно лузають перепряжене насіння, голосно й безпечно сміються, самі заліпають хлопців.

А ввечері клуб наче аж розсідається на боки від молодого реготу та від колосистого світла, яке густим сніп'ям вивалюється в темінь із вікон, з дверей.

Розходяться по хатах пізно, і ще довго чути, як одні голоси віддаляються на ближній куток, а інші — на дальній, як зненацька котрийсь парубок крикне лунко біля поля, а йому відповість хтось аж із-за цвинтаря. А потім западає тиша, ніч глибшає, і з її дна можна запримітити лише примружене око зірки, що зазирає вниз.

Глибоко затонуло село, глибоко опустилися дерева й вулиці, на самісінькому дні ночі живе людина, припадаючи вустами до клаптика землі, п'ючи з неї силу, беручи підтримку.

162 слова *За Є. Гуцалом*

59. Вождь племені

Іван Даценко був солдатом, який став справжньою легендою, вождем племені.

1967 року радянська делегація прибула до Канади на міжнародну виставку. Приїхав сюди й танцюрист Махмуд Есамбаєв. Особливого інтересу експонати виставки в нього не викликали, тому він попросив відвезти його в резервацію до справжніх індіанців і познайомити з вождем. Там на танцюриста чекала несподіванка: спочатку здивувала шкіра вождя, а коли той заговорив українською, Есамбаєв ледь утримався на ногах.

Виявилося, що під час Другої світової війни Іван Даценко вважався одним із найкращих льотчиків, на рахунку якого було двісті тринадцять бойових вильотів. Українець навіть отримав звання Героя Радянського Союзу.

Але навесні 1944 року його літак збили. Уважаючи Івана мертвим, у документах сухо написали: «Не повернувся з бойового завдання». Насправді ж після тривалих поневірянь він потрапив до канадських індіанців. Коли одружився з донькою вождя, і сам дістав цей титул, а ім'я — Пронизливий Вогонь.

Хоча тривалий час цю історію замовчували, проте Есамбаєв не втримався й розповів сенсаційну новину, коли вже Радянський Союз розпадався. Недавно за мотивами цієї історії українські кінематографісти зняли фільм «Той, що пройшов крізь вогонь».

172 слова *З проекту «Гордість України», канал 24*

60. З історії футболу

Найулюбленіша й найпопулярніша гра в усьому світі — футбол. Вона виникла в Англії давно, десь у дванадцятому столітті, приблизно вісімсот років тому. У містах Англії у футбол грали спочатку на базарних площах і навіть на кривих і вузеньких вуличках тогочасних міст.

У грі брали участь іноді до ста й більше чоловік. Грали, як правило, із середини дня й до заходу сонця. Спеціальних правил гри тоді ще не було: натовп гравців у погоні за м'ячем змітав усе на своєму шляху. Сповнені жаху, притискувалися до стін будинків солідні громадяни, ченці й навіть безстрашні лицарі верхи на конях.

Для боротьби проти народної гри об'єдналися церковники, феодали й купці. Вони здобули перемогу: король Едуард Другий заборонив гру в межах міста. Пізніше футбол був заборонений у всьому королівстві.

Усе ж таки, незважаючи на заборони й покарання, англійці не припиняли грати у футбол, а з 1663 року гру було реабілітовано. У 1908 році футбол увели до програми Олімпійських ігор. Нині важко уявити життя будь-якої країни без футбольних матчів.

161 слово *За А. Коваль*

61. Як ставали козаками

У козаки приймали чоловіків різного віку, походження й рівня фізичної підготовки. Єдина умова — прийняти православ'я, якщо новачок був іншої віри. Кожного, хто прибував на Січ, зараховували до так званих молодиків. Йому відводили місце в одному з козацьких куренів.

Випробувальний період тривав від трьох до семи років залежно від того, наскільки легко молодикові давалося військове ремесло. Новачки були слугами, джурами-зброєносцями й помічниками при козацькій старшині.

Закінчивши вишкіл, кожний проходив обрядовий іспит на звання козака: треба було подолати на човні всі дніпровські пороги проти течії, перейти по перекинутій колоді між скелями Дніпра. Інший спосіб випробування записав 1889 року на Катеринославщині (нинішня Дніпропетровщина) фольклорист Яків Новицький: «У нас приймали в Січ так: піймають дикого лошака й велять сідати без сідла, без уздечки, лицем до хвоста. Хто, проскочивши степ, вернеться здоровим, той і козак!» Та тільки взявши участь у морському поході, чоловіки вважалися справжніми козаками.

Повноправними запорожцями ставали після складання присяги на вірність січовому товариству. Нове прізвисько, як-от: Кривоніс, Шкода, Крутихвіст, Малюта — кожному давали за зовнішнім виглядом або рисами характеру.

166 слів *За О. Чебанюк*

62. Душа українських гір

У трембіті живе душа українських гір. Колись усе життя гуцулів минало під звуки цього інструмента: вона сповіщала про вихід овець на полонину, смерть людини чи народження в сім'ї

дитини, нею запрошували на весілля, з нею колядували. На полонині трембіта була не просто музичним інструментом — раніше вона була чи не єдиним засобом зв'язку вівчаря із селом, тобто таким собі старовинним мобільним телефоном.

І хоча трембіта має простий вигляд, проте це оманливе враження. Її виготовлення може тривати два роки. Спочатку треба вибрати гарну смереку, бажано громовицю, тобто дерево, у яке влучила блискавка. Гуцули переконані: з небесним громом дереву передається голос Бога. Далі зрізаний стовбур треба залишити на рік загартовуватися, і лише після цього приходить найвідповідальніший момент: одним ударом підготовлений стовбур потрібно розчахнути навпіл і вручну витесати серцевину, а потім дві половинки треба скріпити корою.

Здавалось би, не так просто тримати трембіту й одночасно грати, адже її довжина сягає від трьох до восьми метрів. Цей найдовший музичний інструмент у світі занесений до Книги рекордів Гіннеса. Насправді ж, вага трембіти не перевищує якихось півтора кілограма.

171 слово *З проекту «Гордість України», канал 24*

63. Зелений чай

Без цього давнього цілющого напою, який потрапив до нас зі Сходу, сьогодні важко уявити собі життя справжнього гурмана. Зелений чай, терпкий, з різними відтінками смаку, пройшов етапи свого становлення й тепер є незамінним атрибутом щоденної трапези. З медом і лимоном, молоком, іноді навіть із сіллю, маслом чи перцем, він завоював прихильність у всьому світі не лише завдяки вишуканому смаку, а й унікальним властивостям, поміченим ще давніми східними цілителями, що застосовували його як потужну лікувальну рослину.

Спочатку єдиним постачальником зеленого чаю був Китай, однак уже в п'ятому столітті нашої ери цей тонізуючий напій з'явився в Тибеті. Відтак мода на споживання чаю проникла в Японію, де й досі вдосконалюють мистецтво його споживання. За віруваннями японців, під час чайної церемонії можна відпочити від повсякденних справ, насолодитися розкішним смаком божественного напою й відчути справжню гармонію душі та тіла.

5ndz.net

Зелений чай покращує обмін речовин, підвищує імунітет, а також нейтралізує негативний вплив різноманітних випромінювань, тому він особливо корисний для тих, хто багато часу проводить за комп'ютером. Звичайно ж, важливо при цьому знати, як правильно заварювати зелений чай, аби він не втратив своїх унікальних властивостей.

178 слів *За З. Грабар*

ВСЕУКРАЇНСЬКІ РАДІОДИКТАНТИ

64. Молодий Франко

Змалку Іван був допитливим хлопчиком, мав добру пам'ять. За два роки початкової школи він навчився читати й писати українською мовою. Коли Франкові минуло вісім років, батьки віддали його до школи в Дрогобич. За підсумками навчального року він виявився найкращим учнем. З його успіхів особливо тішився батько. «Я не бачив його, а тільки коли мене викликали першого, щоб одержати нагороду, то я почув, що він голосно заплакав», — згадував Іван. А через два місяці батька не стало.

Хлопець продовжив навчання в гімназії Дрогобича. У цей час він утратив і матір. Хоча й важко жилося сироті, проте в гімназії хлопець виявляв феноменальні здібності: міг майже дослівно повторити подану вчителем на уроках інформацію, досконало оволодів німецькою та польською мовами. Франко захоплювався збиранням книжок, за обсягом його бібліотека нараховувала їх майже п'ятсот.

У дев'ятнадцятирічному віці Іван Франко вступив на філософський факультет Львівського університету. Як талановитого й успішного студента, його звільнили від плати за навчання, призначили заохочувальну стипендію.

Юнак навчався також у Чернівецькому й Віденському університетах, в останньому, захистивши дисертацію, здобув ступінь доктора філософії.

168 слів *З підручника*

Студент

65. Радіодиктанту національної єдності — 15 років

Коли й де виник диктант як спосіб перевірки грамотності, навряд чи скажеш напевне, але відомо, що саме слово «диктант» походить з латини. Це слово-чужинець має чимало родичів в українській мові: диктувати й диктор, диктат і навіть диктатор.

Наш диктант, однак, нічого спільного, крім етимології, не має ні з диктатом, ні з диктаторами: ця акція, що відбувається в День української писемності та мови вже вп'ятнадцяте, добровільна.

До речі, теле- й радіодиктанти пишуть французи, і поляки, і китайці... Та український диктант особливий, по-святковому врочистий.

Щороку дев'ятого листопада, уважно прислухаючись до голосу Українського радіо, пишуть диктант люди різного соціального статусу й віку. А потім, окрім самих робіт, надсилають іще й листи. «Мені хотілося написати диктант, але цього дня мусив пасти череду, — розповідає тринадцятилітній Андрій Власенко з Черкащини й додає: — Що ж, я причепив приймач за гілку й писав на пасовищі, а потім, повернувшись додому, переніс написане з чернетки в чистовик».

І хоча раніше текст писали пером, останнє півстоліття — кульковою ручкою, а згодом, кажуть, можна буде набирати його на комп'ютері, диктант усе одно єднатиме нас!

171 слово *О. Авраменко*

66. Історія пісні «Червона рута»

За переказами, що досі існують у Карпатах, рута — жовта квітка, яка лише на декілька хвилин, у ніч на Івана Купала, стає червоною. Дівчина, яка її знайде й зірве, буде щаслива в коханні.

Пісню «Червона рута» в 1968 році написав дев'ятнадцятирічний студент Чернівецького медичного інституту Володимир Івасюк. Як же народився задум її написати?

У великій батьковій бібліотеці юний Володя, тоді ще старшокласник, натрапив на видану 1906 року збірку коломийок, упорядковану Володимиром Гнатюком. В одній із них він прочитав про чарівне зілля — червону руту.

alldz.net

Для юного музиканта цей образ став зворушливою знахідкою, справжнім одкровенням. У пошуках історії про цю квітку він багато мандрував селами, особливо гірськими, шукаючи ключ до розкриття таємниці, і згодом знайшов новий варіант коломийки про червону руту, а ще записав легенду про загадкове чар-зілля.

На обласному телебаченні Івасюк мав добрих друзів, яким повідомив про дві нові пісні. Їхня прем'єра відбулася в програмі «Камертон доброго настрою». І ось настало свято Володиної музики та поезії — торжество його творчої роботи. «Червона рута» стала піснею року в Радянському Союзі на конкурсі «Пісня-71».

169 слів *За В. Бровком*

67. Юрій Кульчицький

Мало хто в Україні знає про Юрія Кульчицького, хоча цей українець відкрив Європі запашний східний напій — каву.

Родом він з української шляхетської родини Кульчицьких–Шелестовичів із Самбірщини. Замолоду пішов на Січ. Під час одного з походів Юрій Кульчицький потрапив у полон, де досконало вивчив турецьку мову та звичаї. Саме там він відкрив для себе неповторний смак та аромат кави. Пізніше Кульчицький служив в австрійській дипломатичній місії. Він відіграв важливу роль у легендарній Віденській битві, яка, до речі, зупинила турецький наступ на Європу.

Крім будинку й медалі, рятівник отримав від міської влади Відня триста мішків кави. Зерна кави залишили в обозі турки, щоправда, австрійці вважали їх кормом для верблюдів. Однак тварини каву їсти не захотіли.

Підприємливий українець не розгубився й відкрив кав'ярню. Віденцям кава припала до смаку. Кульчицький, одягнувши турецький одяг, частував своїх гостей, пом'якшуючи смак кави медом, цукром, а згодом — молоком і вершками.

Нині одна з віденських вулиць названа на честь героя-кавовара, на ній же українцеві встановлено погруддя.

158 слів *О. Авраменко*

studlib.net

68. Піонер на ниві електроніки

Утілення ідеї дальнобачення — спільне колективне дітище багатьох учених і радіоентузіастів різних країн. Та вперше у світі створити повністю електронну систему передавання на відстань рухомого зображення і, крім того, навіть здійснити його практичну трансляцію пощастило лише Борисові Грабовському — сину поета Павла Грабовського.

1924 року він винайшов пристрій, що став основою передавальної телевізійної трубки. Учений змусив промінь рухатися поверхнею надчутливої металевої пластинки, на яку проектувалося зображення. Незабаром наш земляк і його друзі отримали вітчизняний, а потім — міжнародний патент на винахід.

Минув час, і шістдесятирічний учений, на превеликий подив, читає в книжці Уїлсона, яка, можливо, потрапила йому до рук випадково, про те, що винахід, зроблений ним раніше, немовбито здійснили американці! Обурений несправедливістю, він розпочинає боротьбу, захищаючи не лише особисту славу, а й пріоритет вітчизняної науки та техніки.

Крапку в суперечках про авторство винаходу телебачення поставила ЮНЕСКО — Організація Об'єднаних Націй із питань освіти, науки і культури: вона юридично визнала першість за Борисом Грабовським. Як бачимо, сина видатного українського поета-революціонера по праву вважають одним із піонерів на ниві електроніки.

164 слова *О. Авраменко*

69. Українському радіо — 90 років!

Історія Українського радіо — це дивовижна епоха: сотні журналістів-корифеїв, тисячі радіопрограм, мільйони листів і телеграм від слухачів і незліченна кількість сказаних і почутих слів.

А знаєте, з якого слова й коли все почалося? Увечері шістнадцятого листопада 1924 року з гучномовців, установлених у центрі Харкова, пролунало: «Алло! Говорить Харків! Працює перша в Україні радіотелефонна станція!» Харків'яни, затамувавши подих, слухали, як звучить по радіо концерт.

У літопис Українського радіо вписано чимало незабутніх сторінок. Позивні «Реве та стогне Дніпр широкий» не зникали з ефіру в роки Другої світової війни. Українські письменники, а саме: Володимир Сосюра, Павло Тичина, Максим Рильський — з фронту передавали аудіозвернення, які підтримували бойовий дух народу. А по війні чимало українських родин, розпорошених по всіх усюдах, возз'єднувалися завдяки радіо.

Понад вісімдесят годин щодоби — такі обсяги мовлення Національної радіокомпанії України сьогодні, у дні її дев'яносторіччя. І зараз, у ці хвилини, коли ви разом із багатомільйонною українською родиною синхронно, слово за словом пишете радіодиктант, пам'ятайте: це відбувається завдяки нашим спільним зусиллям!

157 слів *А. Акуленко*

70. Марко Вовчок

Маючи намір вивчити українську мову, російський класик Іван Тургенєв звернувся до Тараса Шевченка, аби той порекомендував, прозу якого українського письменника варто читати як зразок літературної мови. Поет відповів: «Читайте Марка Вовчка, бо він один знає нашу мову». Цей факт дуже красномовний.

Шістнадцятирічна дівчина Марія Вілінська, красуня, розумниця, дочка російського дворянина, живе в Орлі в рідної тітки. Батька давно немає серед живих, а тітка турбується про Марію краще, аніж рідна мати.

Якби дівчині хтось сказав, що через сім років вона стане знаменитою українською письменницею та ще й підписуватиме свої твори псевдонімом Марко Вовчок, вона, мабуть, тільки б розсміялася. Адже для цього треба хоча б знати українську мову!

У 1851 році Марія виходить заміж за українського етнографа Опанаса Марковича та їде в Україну. Вона досконало вивчає українську мову, а вже через шість років створює «Народні оповідання», що принесли їй славу в Росії та Європі. Твори Марка Вовчка перекладають чеською, польською, болгарською, французькою, німецькою, данською мовами, а французька редакція повісті «Маруся» стала класичним твором французької дитячої літератури, витримавши майже двадцять видань.

168 слів *За І. Сюндюковим*

alldz.net

ЗМІСТ

ВСТУП. Методика проведення диктанту 3
Обсяг текстів для диктанту та час написання роботи 4
Нормативи оцінювання диктанту 4

ПОДОРОЖІ УКРАЇНОЮ

1. Найглибший рекорд Києва 5
2. Музей Миколи Пирогова 5
3. Окраса Волині 6
4. Заповідна Царичанщина 7
5. Святогір'я 8
6. Божий слід 8
7. Перлини Закарпаття 9
8. Запорізький дуб 10
9. Мальовнича Івано-Франківщина 11
10. Дендропарк «Олександрія» 11
11. Перлини степового краю 12
12. Мармурова печера 13
13. Кам'яні баби 14
14. Легенди оперного театру 15
15. Кінбурнська коса 15
16. Українська Венеція 16
17. Полтавська галушка 17
18. Острог 18
19. Яблуневе диво Сумщини 18
20. Тернопільський став 19
21. Сковородинівка 20
22. «Асканія-Нова» 21
23. Середньовічна перлина 22
24. Буцький каньйон 22
25. Старий Чернігів 23
26. Хотинська фортеця 24

ГОРДІСТЬ УКРАЇНИ

27. Незвичайна Катерина Білокур 25
28. Художниця з народу 25
29. Хто ж винайшов кінематограф? 26
30. Талановитий одесит 27
31. Перший електричний трамвай 27

КРАСА ВРЯТУЄ СВІТ

32. Краса врятує світ 28
33. Як віталися наші предки? 29
34. Яким має бути подарунок? 29

alldz.net

35. Я малюю на радість людям 30
36. Чорнобривці 31
37. Маргаритки 31

МУДРІСТЬ НАРОДНА

38. Притча про сина 32
39. Чуже обличчя 33
40. Проповідь біля каміна 33
41. Робінзон 34
42. Чашечка кави 35
43. Гусениця 35
44. Поспішні висновки 36

КРАСА ПРИРОДИ

45. Маки 37
46. Дари літа 37
47. Зима на селі 38
48. Зимова казка 39
49. Легенда про Прут і Говерлу 39

НАШІ БРАТИ МОЛОДШІ

50. Гуси в темній воді 40
51. Синиця 41
52. Прилетіла ластівка 41
53. Добре мені 42
54. Вірність лелек 42
55. Солов'їні співи 43
56. Собака Пірат 44

ЖИТТЯ – ШИРОКА НИВА

57. Антека «Під чорним орлом» 44
58. Колись на селі 45
59. Вождь племені 45
60. З історії футболу 46
61. Як ставали козаками 47
62. Душа українських гір 47
63. Зелений чай 48

ВСЕУКРАЇНСЬКІ РАДІОДИКТАНТИ

64. Молодий Франко 49
65. Радіодиктанту національної єдності – 15 років 50
66. Історія пісні «Червона рута» 50
67. Юрій Кульчицький 51
68. Піонер на ниві електроніки 52
69. Українському радіо – 90 років! 52
70. Марко Вовчок 53

gdz.net